

Справа “Продан проти Молдови”

(Prodan v. Moldova)

У рішенні, ухваленому 18 травня 2004 року у справі “Продан проти Молдови”, Суд постановив, що:

- мало місце порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції щодо права на справедливий судовий розгляд;
- було порушено ст. 1 Першого протоколу до Конвенції.

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявнику 11 000 євро на відшкодування майнової шкоди і 3 000 євро на відшкодування судових витрат. Суд також постановив, що питання щодо розміру відшкодування шкоди, заподіяної заявниці нездійсненням ремонту квартири № 8 у її будинку, ще не було готовим до вирішення.

Обставини справи

Заявниця, п. Татяна Продан, є громадянкою Молдови, народилася 1924 року і проживає зараз у м. Чізінау (Chisinau), Молдова.

14 березня 1997 року Центральний окружний суд ухвалив рішення про повернення заявниці у власність будинку її батьків, націоналізованого у 1946 році. Цей будинок був поділений на шість квартир, п'ять з яких були продані окремим громадянам. У своєму рішенні Центральний окружний суд визнав недійсними зазначені угоди купівлі-продажу квартир, а також зобов'язав відповідні органи влади провести виселення мешканців усіх шести квартир.

3 жовтня 2000 року той самий суд частково змінив своє рішення і зобов'язав місцеву раду сплатити заявниці 488 274 молдовських лей на відшкодування вартості п'яти проданих квартир (це були помешкання під номерами 3, 6, 7, 12, 13).

У 2001 році заявниця звернулася до житлового департаменту місцевої ради з метою домогтися виконання судового рішення від 14 березня 1997 року в частині виселення мешканців тієї квартири, яку не було продано у приватну власність (помешкання під номером 8). Проте у департаменті їй відповіли, що у зв'язку з нестачею коштів на здійснення комунального житлового будівництва, а відтак, через відсутність житла, яке могло би бути надане особам, виселеним з помешкання № 8, місцева влада не була в змозі задовольнити вимогу заявниці.

Заявниця вдруге звернулася до місцевої ради стосовно виконання не лише першого судового рішення в її справі (від 14 березня 1997 року), але й другого (від 3 жовтня 2000 року). Щодо виконання рішення від 3 жовтня 2000 року службовці місцевої ради відповіли, що заявниці виплатять призначену судом суму одразу після сплати інших рахунків, призначених у справах, у яких судові рішення вже були постановлені раніше.

20 листопада 2002 року на виконання рішення від 3 жовтня 2000 року місцева рада сплатила заявниці відповідну призначену судом суму (488 274 леї, що дорівнює 29 238 євро). Судове рішення від 14 березня 1997 року в частині виселення наймачів квартири № 8 не було виконане.

Зміст рішення Суду

Заявниця стверджувала, що невиконання судових рішень від 14 березня 1997 року та від 3 жовтня 2000 року було порушенням її права на справедливий судовий розгляд, передбаченого у ч. 1 ст. 6 Конвенції, та права мирно володіти майном, що закріплено у ст. 1 Першого протоколу до Конвенції.

Суд нагадав, що право на справедливий судовий розгляд матиме ілюзорний характер, якщо правові системи держав-учасниць Конвенції допускатимуть випадки невиконання остаточних обов'язкових судових рішень на шкоду однієї зі сторін справи. Важко було б збагнути міркування про те, що ч. 1 ст. 6 Конвенції цілком не стосується забезпечення виконання судових рішень, особливо з огляду на ретельне формулювання у цій статті таких процедурних гарантій, як право на справедливий, відкритий розгляд упродовж розумного строку, наданих учасникам процесу. Звести тлумачення ч.1 ст. 6 Конвенції виключно до права на доступ до суду та регулювання процесу розгляду справи по суті означало б допустити ситуацію, несумісну з принципом верховенства права – принципом, який усі держави-учасниці, ратифікувавши Конвенцію, зобов'язались поважати. Тому Суд постановив, що поняття виконання рішення суду повинно розглядатись як невід'ємна частина поняття “розгляду”, вжитого у ч. 1 ст. 6 Конвенції.

Суд відмовився взяти до уваги посилання Уряду на відсутність коштів для спорудження чи придбання помешкання, необхідного для відселення осіб, що проживали у квартирі, яка була визнана власністю заявниці, як виправдання невиконання рішення суду.

Суд далі вказав, що затримка виконання рішення суду може бути виправдана лише винятковими обставинами. Проте період тимчасового невиконання рішення не може бути таким, який би міг порушити сутність права, гарантованого ч. 1 ст. 6 Конвенції.

Суд зазначив, що заявниці не повинні були чинитися перешкоди в отриманні переваг позитивного вирішення її справи.

Суд зауважив, що рішення Центрального окружного суду від 14 березня 1997 року стосовно звільнення квартир № 3, 6, 7, 12, 13 не виконувалось протягом 29 місяців, а в частині відселення мешканців квартири № 8 – протягом 63 місяців, тобто до часу розгляду справи Судом. Судове рішення від 3 жовтня 2000 року не виконувалось упродовж 22 місяців. Суд звернув увагу на те, що останнє рішення було виконано лише тоді, коли Уряду стало відомо, що скарга заявниці надійшла до Суду.

Невжиття упродовж років компетентними органами належних заходів для виконання остаточних судових рішень у справі заявниці було, по суті, позбавленням цими органами будь-якого корисного значення положень ч.1 ст. 6 Конвенції. Тому Суд постановив, що мало місце порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції.

Неможливість заявниці домогтися до 10 січня 2001 року виконання судового рішення від 14 березня 1997 року стосовно звільнення квартир № 3, 6, 7, 12 і 13, а в частині відселення мешканців квартири № 8 – і дотепер є порушенням права заявниці мирно володіти своїм майном.

Суд, крім того, визнав, що неможливість заявниці домогтися виконання судового рішення від 3 жовтня 2000 року щодо сплати п. Продан вартості вже проданих квартир (помешкання № 3, 6, 7, 12, 13) до 20 листопада 2002 року було також порушенням її права мирно володіти своїм майном. Адже своїм невиконанням рішень Центрального окружного суду у справі заявниці компетентні органи завадили їй отримати гроші та вільно розпоряджати тією квартирою, з якої мешканці повинні були бути відселені за рішенням суду. Уряд не навів належних пояснень такого втручання у право мирно володіти майном, яке передбачене ст. 1 Першого протоколу до Конвенції.

Визнавши, що відсутність достатніх коштів для виконання судового рішення не є виправданням його невиконання, Суд постановив, що було порушено ст. 1 Першого протоколу до Конвенції.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України М.Ю. Пришляк та П.М. Рабіновичем.